УДК 330.534:311 **DOI:10.32680/2409-9260-2023-9-310-31-36**

СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ І РУХУ ДОХОДІВ НЕФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ

Милашко О. Г., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри статистики, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: mylashko@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-7963-4318

Анотація. *У статті проаналізовано напрямки ефективного розподілу доходів сектору нефінансових корпорацій, які забезпечують його спроможність власним коштом фінансувати свої капітальні витрати. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та статистичні методи аналізу. Запропоновано в якості оптимальних пропорцій розподілу доходів використовувати досвід розвинутих країн. Обґрунтовано необхідність збільшення частки доданої вартості у випуску сектору, оптимізації податкового навантаження та кредитної політики, а також оптимізації витрат на оплату праці. Продемонстровано результати діяльності сектору за умови ефективної схеми розподілу доходів. Одержані результати можуть бути використані при прийнятті управлінських рішень у сфері формування та руху доходів нефінансових корпорацій.*
Ключові слова: *доходи сектору, випуск, проміжне споживання, нефінансові корпорації, податкове навантаження, кредитування.*

STATISTICAL ASSESSMENT OF THE FORMATION AND MOVEMENT OF INCOME OF NON-FINANCIAL CORPORATIONS

Mylashko Olha, PhD, Associate Professor, Department of Statistics, Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine
e-mail: mylashko@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-7963-4318

Abstract. *The article highlights the problems of imbalance in the formation, distribution and redistribution of income of non-financial corporations in Ukraine. The result of this imbalance is negative values of savings in the respective years and, as a consequence, the inability to invest in assets at their own expense. It is proposed to look for problems in the processes of formation of the tax burden, interest rates, and optimisation of labour costs in the sector. It is proposed to use the experience of developed countries, in particular, Germany, to optimise the processes of income flows. The income flows of the German non-financial corporations sector provide for positive savings, which are the main source of investment in assets. Directions for assessing the efficiency of income flows at each stage of the reproduction cycle based on the ratios of the respective incomes are proposed. It is demonstrated that the main reserve for increasing the income of the non-financial corporations sector should be sought at the production stage. The author emphasises the need to reduce the intermediate consumption of the sector, which will lead to an increase in the source of income - gross value added. It is proved that it is possible to increase the sector's revenues by optimising the costs of electricity, materials, fuel and other components of intermediate consumption. It is demonstrated that when the share of value added in the output of non-financial corporations in Ukraine reaches the level of the corresponding value prevailing in Germany, the sector's savings become positive, and the sector turns from a borrower to a net creditor of other sectors of the economy. It is proved that a much larger part of the value added created by non-financial corporations in Ukraine, compared to the corresponding characteristics of Germany, was lost due to the processes of formation and distribution of primary income. It is highlighted that at the stage of secondary distribution of income, which is carried out through current transfer operations, there are also reserves for increasing the sector's income.*
Key words: *sector revenues, output, intermediate consumption, non-financial corporations, tax burden, lending.*

JEL Classification: E250, O2100.

Постановка проблеми. Протягом останнього десятиліття нефінансові корпорації України (НФК) демонструють від'ємні значення заощаджень за результатами відповідних років та, внаслідок цього, нездатність власним коштом інвестувати в активи. Це, зокрема, пояснюється неоптимальним розподілом та перерозподілом доходів сектору. Нині не існує коефіцієнтів, що відображали б оптимальні співвідношення доходів на різних етапах їх розподілу та перерозподілу. Ця проблема є одним із чинників неефективної діяльності сектору, який протягом більшої частини періоду спостережень фактично є позичальником коштів для нагромадження, незважаючи на те, що частка нефінансових корпорацій у валовій доданій вартості країни є найвагомішою серед усіх секторів. Для розв'язання цієї проблеми

необхідно врахувати особливості функціонування окремих секторів економіки, включаючи аспекти, пов'язані з податковим навантаженням, процентними ставками та іншими засобами перерозподілу доходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оптимального та пропорційного розвитку секторів економіки є предметом дослідження багатьох учених. Так, І. В. Крючкова багато уваги приділяє вивченню структурних процесів та мінімізації диспропорцій в економіці, дослідженню питань оптимального розподілу валового наявного доходу між секторами [1]. В. М. Геєць, М. І. Скрипниченко, С. С. Шумська вивчають проблеми впливу на економічне зростання та стабільність макроекономічних дисбалансів [2].

У центрі уваги багатьох дослідників розробка стратегій для оптимального управління макроекономічними процесами, яка також включає вивчення впливу окремих секторів економіки та створення сприятливих умов для підвищення їх результативності [3-6]. Багато вчених здійснюють порівняльний аналіз економічного розвитку в Україні та провідних країнах світу. Це надає можливість використовувати їхній досвід з управління процесами в економіці [7-8].

Монографія Л. В. Шинкарук та А. А. Вдовічен присвячена актуальним напрямкам вивчення макроекономічної структури, структурним співвідношенням та пропорціям виробництва та кінцевого використання валового внутрішнього продукту, особливостям секторальної структури економіки України [9].

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. При відсутності встановлених нормативів руху доходів нефінансових корпорацій постає завдання визначити відповідні співвідношення між різними видами доходів у цьому секторі. Ці співвідношення повинні забезпечити оптимальний рух доходів і, головне, достатній обсяг коштів нефінансових корпорацій для нагромадження.

Мета дослідження. На основі оптимальних пропорцій розподілу доходів, які стабільно забезпечують можливість для нефінансових корпорацій розвинутих країн, зокрема Німеччини, власним коштом здійснювати капітальні операції, продемонструвати можливі результати діяльності НФК України на стадії заощадження та нагромадження.

Основний матеріал. Автором у попередніх дослідженнях [10] було вказано на неефективність процесів розподілу та перерозподілу доходів нефінансових корпорацій України, що призводило майже у всі періоди спостережень за відповідними процесами до відсутності власних фінансових ресурсів у провідного виробника товарів і послуг для вкладення в активи (табл. 1). За результатами руху доходів нефінансові корпорації України останніми роками отримували від'ємні значення чистих заощаджень, а оскільки саме заощадження є основним джерелом інвестицій у нефінансові активи, то зрозуміло, що сектор на операції нагромадження мав залучати кошти інших секторів, зокрема зовнішнього сектору. Нефінансові корпорації Німеччини весь період спостережень мали позитивні значення чистих заощаджень і, за рахунок цього, були спроможні за власний кошт розширювати своє виробництво.

Таблиця 1

Чисте заощадження (ЧЗ) та Чисте кредитування (+), чисте запозичення (-) (ЧК(+), ЧЗ(-)) НФК України та Німеччини

Рік	ЧЗ НФК		ЧК(+), ЧЗ(-) НФК	
	України, млн. грн.	Німеччини, млн. євро	України, млн. грн.	Німеччини, млн. євро
2016	160377	91841	-5808	75946
2018	-22248	61297	-204967	-5976
2020	-17803	59553	254741	76833

Джерело: складено автором за матеріалами [11; 12]

Розв'язання проблеми ми спробували знайти в оптимізації процесів формування, розподілу та перерозподілу доходів.

З метою визначення можливостей зростання доходів сектору від моменту їх утворення до моменту використання, розроблено моделі для визначення співвідношень між складовими доходів (табл. 2), значення яких надалі порівнювалися з референтними значеннями. В якості таких референтних значень використані оптимальні пропорції розподілу доходів, що

сформувалися в стабільній економічно розвиненій країні, якою є Німеччина.

Таблиця 2

Процентні співвідношення показників рахунків доходів нефінансових корпорацій України та Німеччини (відсотків)

Співвідношення	Україна			Німеччина
	2016 р.	2018 р.	2020 р.	
Валової доданої вартості та валового випуску	32,4	31,7	32,7	44,9
Валового прибутку та валової доданої вартості	53,7	45,4	39,8	36,9
Переданих доходів від власності від власності та валового прибутку	33,8	52,2	45,0	54,0
Валового сальдо первинних доходів та валової доданої вартості	12,3	22,8	24,1	26,6
Переданих податків на доходи та валового сальдо первинних доходів	12,6	26,1	21,9	13,0

Джерело: розраховано автором за матеріалами [11, 12]

Зупинимося детальніше на результатах аналізу, представлених у
табл. 2. Подані процентні співвідношення демонструють нестабільність економіки України, оскільки спостерігається значна їх варіація за роками. Водночас відповідні співвідношення, розраховані для НФК Німеччини, були майже однакові протягом аналізованого періоду, тому для подальшого дослідження було використано середньорічні значення за 2016-2020 рр.

Розглянемо у докладній формі зміст запропонованих коефіцієнтів. Походженням доходів нефінансових корпорацій є валова додана вартість цього сектору. Ця вартість визначається як фінальний результат їхньої виробничої діяльності. Тому, щоб знайти можливі резерви збільшення доходів, ми маємо звернутися до етапу виробництва.

Загальний результат виробничої діяльності сектору протягом певного періоду виражається через валовий випуск. Крім валової доданої вартості, валовий випуск включає проміжне споживання – витрати на товари та послуги, які були використані в тому ж періоді для виготовлення інших товарів і послуг.

Отже, на цьому етапі ми можемо використовувати співвідношення між валовою доданою вартістю та валовим випуском сектору як показник ефективності виробничої діяльності НФК.

Аналіз даних у табл. 2 показує, що в Україні частка валової доданої вартості в загальному випуску сектору НФК варіюється від 30% до майже 34% протягом визначеного періоду. Це суттєво менше, ніж у Німеччині, де вона складає близько 45%. Отже, вже на етапі виробництва є можливість збільшити доходи НФК шляхом оптимізації витрат на електроенергію, матеріали, паливо та інші компоненти проміжного споживання. Як цільовий показник, Україна може прагнути досягти оптимальної частки 45% [10,
с. 20].

У процесі виробничої діяльності виникає валовий прибуток, який представляє первинний дохід нефінансових корпорацій. Отже, на етапі формування доходу ми можемо оцінити ефективність діяльності сектору за відношенням валового прибутку до валової доданої вартості. Ця характеристика для Німеччини становить 36,9% (табл. 2). В Україні останнім часом цей показник дещо перевищує це значення.

На етапі розподілу первинного доходу до валового прибутку сектору додаються доходи від власності, які інші сектори сплачують сектору у звітному періоді, а також віднімаються відповідні платежі, які НФК зобов'язані сплатити іншим суб'єктам. Фінансовий сектор є основним отримувачем цих платежів. Це призводить до формування валового сальдо первинних доходів для сектору НФК.

Важливо відзначити, що в Україні доходи від власності, які сплачують НФК, значно перевищують відповідні доходи, які сектор отримує. Для оцінки ефективності розподілу

первинного доходу можна використовувати співвідношення між переданими доходами від власності та загальним валовим прибутком.

Дані табл. 2 свідчать, що в Україні співвідношення значно коливаються (від 33% до 52%), у той час, коли в Німеччині варіація цього відношення мінімальна, а середньорічне значення складає 54%. Проте отримані коефіцієнти несуттєво відрізняються від відповідного показника у Німеччині. Отже, Україна має прагнути досягти стабільності та неперервності в розподілі первинних доходів, проте для пошуку резервів збільшення доходів перейдемо на наступний етап їхнього руху.

Наступний показник визначається як відношення валового сальдо первинних доходів до загальної валової доданої вартості сектору. За допомогою цього розрахунку ми можемо встановити, яка частина валової доданої вартості сектору була втрачена через процеси формування та розподілу первинних доходів. Протягом періоду з 2016 по 2020 рік цей показник змінюється в межах від 12,3 % до 24,1%. У Німеччині втрати сектору є менш значущими, оскільки відповідний показник становить 26,6%. Отже, на цьому етапі руху доходів можна шукати резерви для їх збільшення.

На етапі вторинного розподілу доходу, який здійснюється через поточні трансфертні операції, нефінансові корпорації отримують валовий наявний дохід. Головна частина переданих сектором трансфертів – це поточні податки на доходи. Відповідне співвідношення між переданими сектором податками на доходи та валовим сальдо первинних доходів (з якого ці податки, переважно, стягуються), характеризує податкове навантаження. Зазначимо, що у Німеччині цей коефіцієнт становить 13%. Відповідний показник для сектору НФК України у 2018 р. становив 26,1%, а у 2020 році – близько 22%, що значно перевищує оптимальне співвідношення у Німеччині. Тому і на цьому етапі руху доходів шляхом зменшення податкового навантаження є можливість збільшити доходи нефінансових корпорацій України.

Саме валовий наявний дохід нефінансових корпорацій фактично є основним джерелом інвестування у нефінансові активи, оскільки за величиною дорівнює валовим заощадженням сектору.

За результатами дослідження складено табл. 3, в якій продемонстровано резерви наближення до еталонних співвідношень різного виду доходів.

Таблиця 3.

Резерви збільшення доходів сектору нефінансових корпорацій України

Співвідношення	Резерви наближення до еталону
Валової доданої вартості та валового випуску	Зменшення проміжного споживання (оптимізація використання у виробництві сировини, палива, електроенергії тощо)
Валового прибутку та валової доданої вартості	Оптимізація податкового навантаження в частині податків, пов’язаних з виробництвом, та оптимізація витрат на оплату праці
Переданих доходів від власності та валового прибутку	Оптимізація кредитної політики, бо левова частина виплачених доходів від власності – проценти за кредит
Валового сальдо первинних доходів та валової доданої вартості	Оптимізація податкового навантаження та кредитної політики
Переданих податків на доходи та валового сальдо первинних доходів	Оптимізація податкового навантаження в частині поточних податків на доходи сектору

Джерело: власна розробка автора

Результати аналізу показали, що Україні потрібно шукати можливості для збільшення доходів нефінансових корпорацій переважно на етапах виробництва, розподілу первинного доходу та наступного вторинного його розподілу.

Нами проведено дослідження та розраховано показники заощадження та чистого

кредитування (+), чистого запозичення (-) НФК України за умови, що результативність виробництва (співвідношення валової доданої вартості та випуску) досягла б еталонні 45%, а інші співвідношення показників доходів та їх використання не змінилися б. Результати представлено у табл. 4.

Таблиця 4

Показники діяльності НФК України за умови досягнення еталонного значення результативності виробництва
(млн. грн.)

Показник	2016 р.	2018 р.	2020 р.
Чисте заощадження	311644	91412	127705
Чисте кредитування (+), Чисте запозичення (-)	145459	-135803	400249
Швеція	54 262	62469	7294985,6

Джерело: розраховано автором за матеріалами [11]

Дані таблиці свідчать, що за оптимальною структурою випуску сектору нефінансових корпорацій України навіть за умови збереження існуючих співвідношень між доходами на всіх стадіях їх розподілу та перерозподілу НФК досягли би позитивних значень чистих заощаджень протягом усього періоду, що було проаналізовано. За таких умов у 2016 та у 2020 роках сектор був би спроможний самостійно фінансувати розширення свого виробництва та ще й кредитувати інші сектори економіки.

Висновки. Метою статті було оцінювання результатів діяльності нефінансових корпорацій України в частині формування доходів та використання їх на заощадження та нагромадження сектору за певними умовами. Насамперед це стосувалося розрахунку показників доходів та їх використання за умови оптимального розподілу доходів, що склався в Німеччині. За еталонні пропорції було прийнято результати відповідних процесів розподілу доходів саме у Німеччині, тому що в цій країні вони призвели до позитивних наслідків у частині спроможності власним коштом фінансувати капітальні витрати нефінансових корпорацій.

Було продемонстровано, що основний резерв за допомогою якого можна досягти позитивних значень заощаджень сектору та відповідно стати спроможним здійснювати інвестиції в активи треба задіяти ще на стадії виробництва, зменшуючи матеріальні витрати.

У подальших дослідженнях буде здійснено оцінювання можливих значень характеристик заощаджень та чистих кредитів (запозичень) сектору за умови оптимальних пропорцій у розподілі та перерозподілі доходів, якими характеризуються процеси руху доходів у розвинутих країнах.

Список літератури

1. Чорна Л. О., Андрущенко Н. О., Ніколаєць К. М., Хрустальова В. В. Історія економіки та1. Крючкова І. В. Економічна теорія та природний закон. Економічна теорія. 2019. № 2. С. 5-28. URL: http://surl.li/lvpki (дата звернення 01.08.2023).

2. Геєць В. М., Скрипниченко М. І., Шумська С. С. Макроекономічні дисбаланси в Україні: моніторинг на основі MIP SCOREBOARD та модельні оцінки їх впливу на зростання та стабільність. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. 2020. Т. 2. № 33. С. 296-305.

3. Пащенко Ю. Є. Макроекономічні показники розвитку України. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління». 2020. Т. 31 (70). Вип. 2. С. 133-141.

4. Брояка А. А. Аналіз основних макроекономічних індикаторів соціально-економічного розвитку України. Проблеми економіки. 2018. № 1 (35). С. 42-48.

5. Тищенко О. П. Інклюзивний розвиток національної економіки України: передумови та домінанти формування стратегії управління. Бізнес Інформ. 2019. № 9. С. 71–79.

6. Клівіденко Л. М., Русятинська А. О. Сучасні проблеми дослідження макроекономічних показників у контексті розвитку економіки. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2016. Вип. 10. С. 804-808.

7. Семененко Т. О., Домрачев В. М. Україна та світ: порівняння макроекономічних показників розвитку. Механізм регулювання економіки. 2017. № 2. URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/stories/author/ua/ Forma01_MER_Doc_Template_ukr_110.pdf (дата звернення 09.07.2023).

8. Томашевська А. В., Смиковчук Т. В. Рівень ВВП України: аналіз та динаміка розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20. Ч. 3. С. 90-94.
9. Шинкарук Л. В., Вдовічен А. А. Макроекономічні диспропорції України: особливості формування та механізм регулювання : [монографія]. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Чернівці. Технодрук. 2018. 488 с.
10. Милашко О. Г. Моделювання оптимальних пропорцій розподілу доходів нефінансових корпорацій. Науковий вісник ОНЕУ. 2022. № 8(297). 2022. С. 17-24.
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 18.07.2023).
12. Eurostat website. European sector accounts. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/sector-accounts/methodology/sector-accounts-in-countries (дата звернення 08.08.2023).

References

1. Kriuchkova, I. V. (2019). Economic theory and natural law. Ekonomichna teoriia, 2, 5-28. Retried from http://surl.li/lvpki. [In Ukrainian].
2. Heiets' ,V. M., Skrypnychenko ,M. I., Shums'ka, S. S. (2020). Macroeconomic imbalances in Ukraine: monitoring based on the MIP SCOREBOARD and model assessments of their impact on growth and stability'. Finansovo - kredytna diial'nist': problemy teorii ta praktyky. Zbirnyk naukovykh prats', 33, 2, 296-305. [In Ukrainian].
3. Paschenko, Yu.Ye. (2020). Macroeconomic indicators of development of Ukraine. Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriia «Ekonomika i upravlinnia», 31(70), 2, 133-141. [In Ukrainian].
4. Broiaka, A. A. (2018). Analysis of the main macroeconomic indicators of the socio-economic development of Ukraine. Problemy ekonomiky, 1(35),
42-48. [In Ukrainian].
5. Tyschenko, O. P. (2019). Inclusive development of the national economy of Ukraine: prerequisites and dominant factors in the formation of management strategy. Biznes Inform, 9, 71-79. [In Ukrainian].
6. Klividenko, L. M., Rusiatyns'ka, A. O. (2016). Modern problems of researching macroeconomic indicators in the context of economic development. Mykolaivs'kyj natsional'nyj universytet imeni V.O. Sukhomlyns'koho. 10, 804-808. [In Ukrainian].
7. Semenenko, T. O., Domrachev, V. M. (2017). Ukraine and the world: comparison of macroeconomic indicators of development. Mekhanizm rehuliuvannia ekonomiky. 2. Retried from https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/
stories/author/ua/Forma01_MER_Doc_Template_ukr_110.pdf. [In Ukrainian].
8. Tomashevs'ka, A. V., Smykovchuk, T. V. (2018). Ukraine's GDP level: analysis and dynamics of development. Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. 20, 3, 90-94. [In Ukrainian].
9. Shynkaruk, L. V., Vdovichen, A. A. (2018). Makroekonomichni dysproportsii Ukrainy: osoblyvosti formuvannia ta mekhanizm rehuliuvannia : [monohrafiia]. Natsional'nyj universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Chernivtsi. Tekhnodruk. [In Ukrainian].
10. Mylashko O. H. (2022) Modeling optimal proportions of income distribution of non-financial corporations.. Naukovyj visnyk ONEU, 8(297), 17-24. [In Ukrainian].
11. Ofitsijnyj sajt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Retried from http://www.ukrstat.gov.ua. [In Ukrainian].
12. Eurostat website. European sector accounts. Retried from https://ec.europa.eu/eurostat/web/sector-accounts/methodology/sector-accounts-in-countries.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2023
Прийнята до публікації 19.09.2023